Illés György

Stockholmi levél

Az az öt óriási ház Stockholm központjában elnyom mindent. Törpék mellette a régi, stílusos épületek. Hatalmas a forgalom, két-három sorban suhannak a kocsik, a gyalogosoktól alig lehet látni a járdát. A kocsik típusa nagyrészt Mercedes, Opel, Fiat, Volvo, Renault, Volkswagen. A taxipark főként Volvo és Mercedes. Szépek, feketék, de nagyon drágák. Ha a kevés pénzű turista taxizik, utána böjtölhet. Ehet egy pár virslit sült krumplival a Centrál pályaudvarnál. Ennél olcsóbb ételt senki emberfia nem talál, de ha egyszer ráakad, mint én…

A Metro érinti Stockholm minden jelentős pontját. A kocsik kényelmesek, gyorsak, de csúcsforgalomban zsúfoltak, néha előbukkannak a föld alól a felszínre, hogy később újra elbújjanak. Modern és nagy városcsarnokok, nagy üzletházak áruit bemutató reklámok mindenütt. Az utasokat mozgólépcső viszi-hozza. A buszokon napközben sehol sincs tömeg. Papír alapú jegy nincs, mindenki egy kártyát használ, amit felszálláskor odaérint a leolvasóhoz. A közlekedés legfeltűnőbb jellemzője a mennyei béke – utas és vezető között. Szinte mindenki beszél angolul is. A sofőrök mindig mosolyognak. Elegáns, kék öltönyt viselnek fehér inggel, sötét nyakkendővel. Kiszállva a volán mellől beülhetnének az Operába is.

A belvárosban nincsenek távolságok, érdemes gyalogolni. Általában tisztaság van, cigarettavéget, szemetet nem láttam. Szeretik mondani mindenre: úgy van rendjén, ahogy van. Nem akarnak semmire „ráhatni”, undorodnak mindenféle erőszaktól. Más világban élnek, mint mi, a nyíltságukat, őszinteségüket, segítőkészségüket irigyelni lehet. Ám gyorsan eljön egy pont, amikor bezárkóznak.

Száz szónak is egy a vége: messze vagyunk Svédországtól és ez talán nem is nagy baj.

Svéd erdők

Stockholm környékén szántóföld alig. Sok, nagyon kéken csillogó tó, gyors folyású patak, folyó és csatorna masszív, karcsú hidakkal. És mindenütt sötét kő: bazalt. Néhol a földből óriási púpokként kinőve kőhalmaz, de azokon is erdő. Elképesztő, hogy tudnak kinőni, megélni a fák a merő sivár sziklából. Egy-egy repedésbe szinte beékelve, belehasítva a fenyő, amelynek olyan egészséges a törzse, mint a makk, levele, üde,

zöld, kevélyen rikító. Jól érzi magát ebben a teméntelen kőrengetegben. De ugyanígy a nyír, a szil meg a többi fa is.

Óriási kiterjedésű erdők. Olyan egészségesek, gondosan ápoltak, mintha minden fát külön erdész kezelne, leszedné róluk a száraz ágakat, tört gallyakat. Ilyen erdők hol lehetnek még másutt a világon?

És micsoda levegő! Szikrázó fehérség földtől az égig. Néhol egy méter mélyig el kell hányni a havat az óriásfenyő törzsétől, hogy ki lehessen vágni.

Nemigen jár messze az igazságtól, aki azt állítja, hogy a svédek gazdagságának magyarázata itt keresendő, ezekben a sűrű, útmenti, égbe nyúló erdőkben.

Svédország összterülete 450 ezer négyzetkilométer. Ennek a területnek csak tíz százaléka a mezőgazdaságilag művelt föld, a többi sziklás, terméketlen terület, mindenütt erdő vagy mocsaras lápi legelő és 96 ezer tó...

Mi úgy tanultuk annak idején az iskolában, hogy Finnország az ezer tó vidéke. De hogy Svédországban 96 ezer tó van, ez igazán meglepett.

A hegyeket-völgyeket messze futó óriás-magas villamosvezetékek szabdalják részekre. Porcelán szigetelőkön ragyog a dér, rásüt a lázas, hunyorgó szemű, későn felkelő nap, mint megerőltetett véres szemgolyó.

Koldus

A Metro földalatti folyosóján ténferegtem. Ezek kényelmes, tág, többségében jól fűtött helyiségek. Itt a föld alatt sok kisebb-nagyobb üzlet – élelmiszerbolt, trafik, bazáráru, és itt vannak a jegyirodák is.

Az egyik forgalmas helyen idősebb, jól megtermett férfi imádkozott egy szőnyegen. Fel se nézett, szemét behunyta, fejét lehajtotta. Mellette a lábánál persely, vagy inkább valamiféle tálka… Imádkozott és koldult! A járókelők pedig ott mentek el előtte, és koronáikat beledobálták a kitett edénybe. A férfi nem köszönte meg az adományt, csak imádkozott… Rendőrök is jártak arra, körülnéztek, aztán továbbálltak. Egy fiatalember kibontotta a táskáját, kivett belőle egy dobozos sört. Lehajolt, odatette az összegyűlt pénz mögé…

Egy hazafias erkély

Egyik este sokáig csavarogtunk, és láttam egy hazafias erkélyt is. Az utca nem esett messze a belvárostól, gondolom a lakás palesztin menekültté lehetett, mert nemzeti zászlóját feszítette ki az erkély korlátjához. Láthatóan senkit sem zavart…

„Öregváros”

A Gamla Stan a stockholmi óváros. Szűk, de kedves kis utcákkal. amelyeken tilos a közúti járműforgalom. A házak földszintje vagy bolt vagy konditori (cukrászda – presszóféle), vagy pedig étterem, esetleg bank. Sok az ékszerüzlet, vagyonokat érő darabok a kirakatban, de van sok aranyékszer elfogadható áron is.

A házak nagyon régiek, szépen gondozottak. Ezen a városrészen nem változtattak, ötszáz év múlva is olyan lesz, mint ma. Renoválásnál is az eredetihez kell alkalmazkodni! A házak falára nem tesznek semmiféle táblát, hogy „műemlék”, mert az egész városnegyed az. A 13. században épült, jó helyen a Keleti-tenger és a Malar-tó között, ahonnan könnyű-szerrel ellenőrizni lehetett az észak-déli és a kelet-nyugati útvonalakat. Amikor Stockholmból a 14. században még csak a mai Gamla Stan állt, negyvenezer lakosa volt a városnak. Ma is középkori jellegű. A házak keskenyek, de aránytalanul magasak. A legszélesebb utca öt méter, a legtöbb csak 2–3 méter széles, de van egy olyan utca is, amely mindössze 90 centiméter. Éppen csak, hogy el lehet menni a falak között. Vajon miért húzódtak annyira össze a korabeli lakosok?

Az óvárosban van a Királyi palota, a Svéd Tudományos Akadémia Központja is. Isten tudja hány meg hány szobor, remekművű kőportál, csodálatosan szép kovácsolt ablakrácsok, díszek, kutak, az utcák végén elegáns hidacskák, a házfalak sehol sem málladoznak. Stockholmnak ebben a kis szegletében akár heteket is el lehetne tölteni bámészkodással, nézelődéssel. Hátha még a kapu alá is bekukkanthatna az ember! S mennyi van azokból a boltocskákból, ahol a régiségeket árusítják. Kik és hogyan őrizték meg ezt a teméntelen régiséget? Nem kétséges, a svédeknek szent minden, ami régi. Olyan kelendősége van az évszázados kacatoknak, mintha valamilyen kötelező napi szükségletet elégítenének ki. Vigyáznak mindenre, mindenükre, ami már megvan...

Mindig tiszta és éles a levegő, mert északi szél fúj. Órák alatt változik az időjárás. Reggel esett a hó, aztán ragyogó napsütés, mintha nem is tél, hanem tavasz közeledne. A kacsák, récék, hattyúk bent a város közepé-ben. Szürcsölik a vizet – hátha akad benne valami. A sirályok megelégednek hal híján mindenféle hulladékkal is, vadásznak egy-egy vízbe dobott kiflidarabra, alma- és narancshéjra.

Honnan jön ide ez a sokféle vízimadár? Mert errefelé csak ven-dégségbe járhatnak – az igazi otthonuk másutt van, hisz itt se fészkelni, se költeni nem tudnak, járdára, vízre nem rakhatják tojásaikat. Limlom és

gally sehol, amiből fészket tudnának összehordani. Szeretik ezt a helyet, vidám gondtalanságban töltik idejüket egy világváros kellős közepén.

Az emberek jól öltözöttek, de a férfiak elképesztően könnyedén: sapka és sál nélkül, gyakran kis dzsekiben járnak a nagy hidegben. Sokan napsütötte bőrrel, nyilván síeltek, túráztak a hegyekben vagy korcsolyáztak a befagyott tavakon. A lányok is ápoltak, hajuk sima, szőke, hosszú, a testük arányos, kisportolt, erős. Látszik, hogy gyerekkorukban megkaptak mindent, jól táplálták őket. Ők sem törődnek a mínuszokkal, gyakran láttam mini szoknyákat is. Az izmuk feszült minden lépésüknél. A fogaik szépek, tömörek, hófehérek. Biztos van, de én foghíjas embert a belvárosban nem láttam. Az elhízott ember is kevés, a lányok dereka összehasonlíthatatlanul karcsúbb az otthoniakénál. Ezek a kisasszonyok – persze, csak így szemre – mindennek látszanak, csak éppen hidegnek nem!

Egy idősebb úr egy lánnyal beszélget a tengerparton, a kikötőben. A hölgy ruháját felfújja a szél, gyönyörű, hosszú a combja… Az idős úrnak, úgy látszik, ez imponál. Lelkesen magához húzza.

A parton rengeteg hajó horgonyoz. Látni a lassan, komótosan ide-oda mászkáló óriási kompokat, amelyek olyan lomhán változtatják a helyüket, mintha egy óriási sima falevelen lusta hernyók mászkálnának.

A nap ráragyog a városháza aranyos kupolájára, a kupola beleragyog a tengerbe.